

[ELS ARGUMENTS]

2. INTERVENCIONS ESCRITES

COMENTARIS A LA PONÈNCIA D'ALBERT BRANCHADELL “(ELS LÍMITS DE) LA INTERVENCIÓ...”

Rafel TORNER

(INTRODUCCIÓ) Caldria mirar de precisar els límits de l'expressió “relacions interpersonals”. Hi incloem, a més de les relacions estrictament privades, les que tenen lloc en l'àmbit d'una organització (d'adscripció voluntària, d'adscripció involuntària...), en què els interlocutors (o algun d'ells) representen un paper?

(1.2.) AB segueix molt de prop (i no és d'ara, d'aquesta ponència) les teories de Kymlicka, que aquest autor presenta amb rigor i raonadament. De fet, gran part de les aportacions d'AB al debat sociolingüístic a Catalunya s'hi basen. Ara, quan l'autor diu una cosa que potser no encaixa amb els seus plantejaments, AB la deixa de banda amb un comentari breu i potser un pèl displicent: efectivament, quan Kymlicka (2001) diu que “[...] el debat sobre els drets de les minories ha superat la fase del culturalisme liberal i ha entrat en una tercera fase, en la qual els drets de les minories nacionals són concebuts com una resposta al *nation-building* de la majoria”, AB considera que “[...] és probable que la tercera fase respongui més a l'evolució personal de Kymlicka, i més concretament al seu tractament del cas quebequès que a un veritable salt en la filosofia política contemporània [...]” Ho completa amb un altre “és probable”: “[...] és probable que no totes les minories culturals dignes d'atenció siguin també minories *nacionals* [...]”, etc. Llavors, AB, que tracta del cas català –com Kymlicka tracta del cas

quebequès—, què ens vol dir? El cas català és el cas d'una “minoria [per minorització] cultural” que és també una “minoria [per minorització] nacional”, o només és una “minoria cultural” i prou? I, llavors, la “tercera fase” del “debat sobre els drets de les minories” de què parla Kymlicka seria pertinent en el cas català, o no?

(1.3.) Molt d'acord, amb Kymlicka i AB, que el dissens intern sovint és el resultat de l'exposició a influències externes. D'"influències externes" sempre n'hi ha hagut i sempre n'hi haurà, és llei de vida; ara, aquestes influències poden correspondre a relacions d'igualtat o de subordinació. El que és significatiu és veure de *quina mena* d'influències es tracta en cada cas; en el cas català també és significatiu. L'anàlisi dels mecanismes a través dels quals s'han exercit i es continuen exercint aquestes “influències externes” i l'anàlisi de la seva magnitud ens faria llum sobre les característiques del cas català com un cas de minoria [per minorització] nacional.

(2.2.) Trobo que AB, en el darrer paràgraf d'aquest apartat, no presta prou atenció a la resposta d'una pregunta d'importància cabdal que ell mateix formula en els termes següents: “[...] la norma d'adaptació al castellà posa la comunitat lingüística en perill de desintegració literal?” A partir de la distinció (certament important) entre *deserció* o *defecció* lingüística i *canvi de llengua situacional*, AB conclou que “no hi ha evidència” que existeixi aquest perill, per tal com “triar no és traïr” (Emili Boix), ja que “els catalanòfons que convergeixen amb un interlocutor hispanòfon no deixen de parlar en català als seus fills” (AB). Parlem-ne.

“Traïr” és una paraula plena de càrrega subjectiva; el fet que el subjecte no tingui la percepció de traïr la seva comunitat lingüística no vol pas dir que, objectivament, no contribueixi a afeblir-la amb la seva “tria”, almenys si aquesta comunitat ja es troba en una situació de feblesa.

Respecte de la realitat o fantasia del perill de desintegració cultural, caldria precisar quin és el concepte de *catalanòfon*. Imaginem una situació hipotètica en què la norma d'adaptació dels catalanòfons al castellà en les comunicacions interpersonals amb hispanòfons sigui completament general. Llavors un catalanòfon, fill de pare i mare catalanòfons, “tria” sistemàticament (per cert, *triar* i *sistemàticament* no són dos termes contradictoris?) l'adaptació al castellà en les seves relacions interpersonals; cal suposar, doncs, que si forma una llar amb una parella hispanòfona serà una llar en què predominarà el castellà: serà l'única llengua de la parella, l'única llengua de l'altre membre de la parella amb els fills (que es mantindrà amb els anys, ja que els fills, en fer-se grans, faran la mateixa tria que el progenitor catalanòfon, és a dir, mantindran la norma general) i també la llengua que tendirà a predominar en la relació entre els germans, ja que es criaran en una llar en què la llengua majoritària és en principi el castellà. Bé, passada una generació, aquests fills ja no seran “catalanòfons” en el mateix sentit que ho era el seu progenitor catalanòfon; per tant, si formen una llar amb persones

hispanòfones, a més de repetir d'una manera encara més consolidada la norma d'adaptació al castellà amb llur parella, ja no és tan clar que transmetin la llengua catalana a la generació següent, i més encara si pensem que hauran viscut en un entorn extrafamiliar en què la norma general d'adaptació dels catalanòfons al castellà és absoluta, cosa que haurà fet minvar extraordinàriament la presència ambiental i la vitalitat social de la llengua catalana. No ens costa gaire d'imaginar, una situació així...

Així, doncs, trobo que la resposta que AB dona a la pregunta esmentada és més que discutible. I crec que, justament, la norma d'adaptació general al castellà sí que afecta (o acabaria afectant) la transmissió intergeneracional. Per a il·lustrar-ho, podem aplicar un model matemàtic simplificat. En un context en què la norma d'adaptació al castellà fos general, imaginem quina podria ser l'evolució que hi hauria a partir d'un col·lectiu inicial format per un 50% de catalanòfons i un altre 50% d'hispanòfons, suposant que els membres d'aquest col·lectiu es mouen en un ambient social en què tots plegats es relacionen entre si d'una manera equivalent, independentment del grup lingüístic de pertinença. En aquestes condicions, la probabilitat que es formessin llars catalanòfones com les que van donar lloc als catalanòfons d'aquest col·lectiu inicial (és a dir, llars amb ambdós progenitors catalanòfons) serien només d'un 25%; hi hauria un 50% de llars en què el castellà, com hem vist, seria la llengua clarament predominant (i en les quals, doncs, encara que el membre catalanòfon de la parella transmetés el català als fills, no es donaria lloc a "catalanòfons" com els de la generació anterior), i el 25% restant serien llars hispanòfones (és a dir, llars amb ambdós progenitors hispanòfons). La nova generació, és clar, amb aquestes noves proporcions i si es mantenia la norma general d'ús d'adaptació al castellà, significaria un nou retrocés en la transmissió generacional del català. Segurament podríem documentar aquest procés generacional en els casos de substitució lingüística en estat més avançat, sense anar més lluny en el nostre mateix territori lingüístic. Si això no arriba a passar en el cas del Principat de Catalunya (com semblen indicar certs estudis) és justament perquè la norma d'adaptació al castellà *no* és del tot general. Tanmateix, això no vol dir que jo trobi bé, legítimes, qualssevol restriccions internes.

(3a) Si la competència activa en castellà minvés entre els catalanoparlants, això faria que poguessin percebre un "benefici" individual pel fet d'abandonar (o de no arribar a adoptar) la norma d'adaptació al castellà: evitarien la "dificultat", l'"esforç suplementari" que els representaria "haver de" parlar en castellà (que no és aquesta la raó adduïda –jo crec que, en general, sincerament– per molts hispanòfons per a no adaptar-se al català?). Això és un tema tabú en un país en què el que és políticament correcte és pretendre que *tota* la població ha de conèixer *del tot tots dos* idiomes. Jo trobo aquest objectiu forassenyat, injust per a la població catalanoparlant i, cosa encara més definitiva, impossible d'assolir satisfactòriament. Per tant, no tinc dificultat a admetre aquest factor com

un més en la via per a capgirar (o almenys fer minvar) la norma d'adaptació al castellà. Això no significa predicar la ignorància del castellà, suposo que no cal ni dir-ho.

(3b) Crec que el “benefici col·lectiu dels catalanòfons” no ha de ser vist com una amenaça a “la *supervivència* del grup lingüístic hispanòfon” (la cursiva és d'AB, i també meva), però sí que ha de posar en qüestió (AB diu “en perill”) l'actual i injust estat de coses en matèria lingüística (AB en diu “la pluralitat lingüística existent”). Hi ha molt de camí per recórrer legítimament cap al respecte a la pluralitat lingüística, i sense posar en perill aquella “supervivència”.

Finalment, què és el que AB anomena “discurs polític hegemònic”? A mi em sembla que el discurs polític hegemònic, explícitament i implícit, sempre ha estat el mateix: saber català (i menys encara parlar-lo habitualment, i encara molt menys adoptar-lo com a llengua familiar o pròpia, etc.) no cal *per a res*, ha de ser de més a més, optatiu, no imposat, etc.; per tant, tampoc no cal *per a estar integrat* [o, alternativament, no hauria de caldre, és un abús que calgui, etc.]. Aquest és el discurs hegemònic, contrari al que ha estat (almenys durant molt de temps, fins ara) la realitat social; em refereixo a la realitat social que designa amb el mot *catalans* els qui parlen català i *castellans* els qui parlen castellà (o, almenys, els qui no parlen mai català). Perquè, quin discurs és més hegemònic, el (d'alguns) dels mitjans d'àmbit català o el de tots els mitjans d'àmbit espanyol? El discurs polític segons el qual no cal saber (ni, doncs, usar) el català és, per exemple, el de l'Administració de l'Estat i de Justícia a Catalunya, expressat en la seva pràctica quotidiana; i fet des d'una prepotent hegemonia política, reforçada per l'hegemonia mediàtica.